

Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2014_1_9.

3. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо ситуації на ринку цукру Міністерства аграрної політики і продовольства України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: [сайт <http://www.minagro.kiev.ua>].

4. Лашак В.В. Вплив податку на прибуток на споживчі ціни в Україні / В.В. Лашак, Т.В. Лашак // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 3, т. 2. – С. 132-137.

5. Наявний дохід населення України. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/gdn/ndn_u/ndn1205_u.htm.

6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [сайт <http://www.ukrstat.gov.ua/>].

7. Офіційний сайт Центру аналітичних досліджень «Шугар» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [сайт <http://www.sugaua.com>].

8. Офіційний сайт Національної асоціації цукровиків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrsugar.com>.

9. Пархоменко Л.М. Цінова ситуація та вплив держави на ціноутворення на ринку цукру України [Електронний ресурс] / Л.М. Пархоменко // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2013. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2592>.

10. Пархоменко М. К. Організаційно-економічні засади підвищення ефективності функціонування цукробурякового підкомплексу АПК: моногр. / М. К.

Пархоменко, О. Р. Олійник. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 260 с.

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» від 14 квітня 2000 р. № 656 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/656-2000-%D0%BF>.

12. Сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі / Дані моніторингу споживчих цін на соціально значущі товари станом на 31.05.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=176848&stid=51.

13. Статистичний збірник «Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України» / Міністерства аграрної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [сайт <http://www.minagro.kiev.ua>].

14. Фінансовий портал Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/2016>.

15. Шкварчук Л. О. Податки як інструмент регулювання цін на продовольчому ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvnu/ekonomika/2008_7/2/Shkvarchuk.pdf.

16. Шкварчук Л. О. Регіональні особливості цінових коливань на споживчому ринку [Електронний ресурс] / Л. О. Шкварчук // Регіональна економіка. – 2014. – № 4. – С. 48-54. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2014_4_7.

Л. М. Філіпішина

канд. екон. наук,

І. О. Жувагіна

канд. екон. наук

*Первомайський політехнічний інститут
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Первомайськ*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України важливу роль у становленні ринкової системи господарювання відіграє виробничий потенціал підприємства, оскільки знання його якісних і кількісних характеристик, економічно доцільних умов його формування дозволяє керівникам підприємств ухвалювати основоположні стратегічні рішення. Це виводить в число найбільш актуальних економічних проблем, що виникають перед керівниками підприємств, проблему формування виробничого потенціалу підприємства, зокрема його економічної оцінки та ефективності використання.

Наукове і прикладне відпрацювання механізмів управління потенціалом створює можливості для підвищення реальних результатів функціонування промислових підприємств, підвищення рівня їх конкурен-

тоспроможності та задоволення загальносуспільних потреб.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Науковою проблематикою, щодо категорії виробничого потенціалу підприємства та її оцінки займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, зокрема: Т.О. Бабан, Т.В. Бова, Л.М. Гаєвська, С.О. Ішук, О.І. Кондратюк, Є.В. Лапін, П.Г. Перерва та ін.

Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад щодо управління формуванням виробничого потенціалу промислового підприємства та його оцінки зробили у своїх роботах такі науковці, як: О.В. Ареф'єва, В.Н. Гончаров, І.З. Должанський, Т.О. Загорна, С.М. Ілляшенко, С.О. Ішук, І.П. Отенко, М.П. Хохлов та ін.

У дослідженнях вчених комплексно відтворюються наукові проблеми щодо категорії виробничого потенціалу в аспекті ідентифікації сутності об'єктивних можливостей підприємства щодо перетворення доступних і наявних ресурсів у споживчі блага із відповідною оцінкою рівня якісних показників такого перетворення.

Однак питання формування економічної оцінки виробничого потенціалу ще неповністю вирішені або залишаються дискусійними.

Сьогодні фактично відсутня науково обґрунтована методика комплексної економічної оцінки виробничого потенціалу промислових підприємств з точки зору забезпечення функціонування підприємства в поточному періоді та створення умов реалізації стратегії розвитку, мало уваги приділяється аналізу виробничого потенціалу в процесі формування та прийняття управлінських рішень. У теорії економічного аналізу не знайшли достатнього відображення питання оцінки виробничого потенціалу як важливого інструмента підвищення ефективності виробництва в цілому. Шляхи і методи економічного вимірювання і оцінки оптимальності формування і використання виробничого потенціалу промислового підприємства представляють особливий інтерес для дослідження. Особливої уваги заслуговує проблема формування системи показників економічної оцінки.

Метою статті є удосконалення методичного підходу до оцінювання рівня розвитку виробничого потенціалу промислового підприємства, в рамках представлення алгоритму оцінювання виробничого потенціалу промислових підприємств.

Для досягнення визначеної мети вирішено такі завдання: 1) обґрунтовано критерії оцінювання виробничого потенціалу, з урахування галузевої специфіки підприємства; 2) визначено етапи процесу оцінювання та основні види робіт в їх межах.

Основні результати дослідження. Виробничі можливості підприємства – одна зі складових його потенціалу, виявлення яких безпосередньо пов'язане з оцінкою величини фінансових потоків і в цілому – з оцінкою бізнесу. Потреба в оцінці можливостей виникає при розробці і коригуванні стратегічних планів розвитку, може бути обумовлена такими обставинами, як реструктуризація, зміна власника, пошук власником варіантів ефективного використання підприємства, здача підприємства в оренду, рішення про інвестування, перевірка кредитоспроможності, страхування і інші господарські ситуації [1].

У сучасній економічній літературі існує безліч методів оцінки виробничого потенціалу господарюючих суб'єктів. Виникає об'єктивна необхідність формування математично обґрунтованої системи фінансово-економічних показників, що характеризують особливості функціонування підприємств з врахуванням галузевої специфіки. Ця система повинна включати мінімальну кількість коефіцієнтів, що надасть можливість виключити з дослідження ті коефіцієнти, які дублюють один одного або несуть схожу інформацію, що дозволить побудувати більш практичну в застосуванні модель оцінки виробничого потенціалу.

На сьогодні існує велика кількість підходів та методів до оцінювання виробничого потенціалу підприємства. Аналіз наукових публікацій, виявив їх розмаїття, але в той же час і недостатнє опрацювання на рівні окремої галузі і, особливо, на рівні підприємств

промисловості. Погоджуючись з думкою багатьох авторів, вважаємо, що підхід до оцінювання виробничого потенціалу підприємства, має ряд переваг та недоліків і повинен бути адаптованим для підприємства будь-якої галузі, на підставі оцінювання лише притаманних для цієї галузі показників [2].

Показники, що використовуються при проведенні оцінювання, можуть мати як кількісне, так і якісне вимірювання. Проблеми, що виникають внаслідок застосування одночасно якісних та кількісних показників, вирішуються шляхом використання методу експертних оцінок, який базується на залученні до оцінювання фахівців, котрі можуть дати професійну оцінку якісним показникам [3].

Проведений ґрунтовний аналіз існуючих науково-методичних підходів, уможливив формування послідовності оцінювання виробничого потенціалу промислових підприємств, яка базується на виокремленні і обґрунтуванні етапів його проведення. Алгоритм оцінювання виробничого потенціалу промислового підприємства запропоновано на рис. 1.

З урахуванням наведеної вище послідовності оцінювання виробничого потенціалу промислових підприємств, відзначимо, що на першому етапі визначення складових елементів виробничого потенціалу промислового підприємства, пропонується оцінити п'ять основних складових виробничого потенціалу, а саме: фінансову, трудову, техніко-технологічну, інформаційну, сировинну.

У результаті критичного аналізу наукових джерел та процесів, що відбуваються на світовому ринку промисловості та на основі проведеного дослідження запропонована розширена методика оцінки виробничого потенціалу підприємств, до яких включені ще дві складові виробничого потенціалу підприємства – техніко-технологічна і інформаційна з метою проведення більш комплексної і достовірної оцінки.

Техніко-технологічна складова виробничого потенціалу промислового підприємства – це комплекс взаємозв'язаних машин, устаткування, засобів автоматики, контролю і управління, а також технологічних процесів основного і допоміжного виробництва. Дана складова дуже важлива для промислових підприємств, оскільки у її склад входять тільки ті знаряддя і засоби праці, які безпосередньо беруть участь в реалізації виробничих технологій. Це дає можливість: по-перше, виділяти особливі сукупні їх характеристики, витікаючи з об'єктивно необхідного розвитку виробництва; по-друге, виявляти взаємозв'язки, пріоритети, фактори і способи оновлення і підвищення ефективності системного функціонування технологічних процесів і відповідною цим процесам виробничої техніки.

Інформаційна складова виробничого потенціалу підприємства промисловості – це сукупність особливих знань, інформаційних технологій і ресурсів підприємств, що забезпечують реалізацію основних функцій управління, процесів підготовки рішень. Інформаційні ресурси є одним з важливих складових виробничого потенціалу підприємства і основним джерелом організації виробничого процесу, а також об'єднуючою ланкою між різними видами ресурсів. Ефективність потенціалу підприємства промисловості залежить від структури, надійності і достовірності інформації. У разі невизначеності інформації розвиток потенціалу приведе до різноманітних, суперечливих вимог щодо управління, що, в свою чергу, може стати

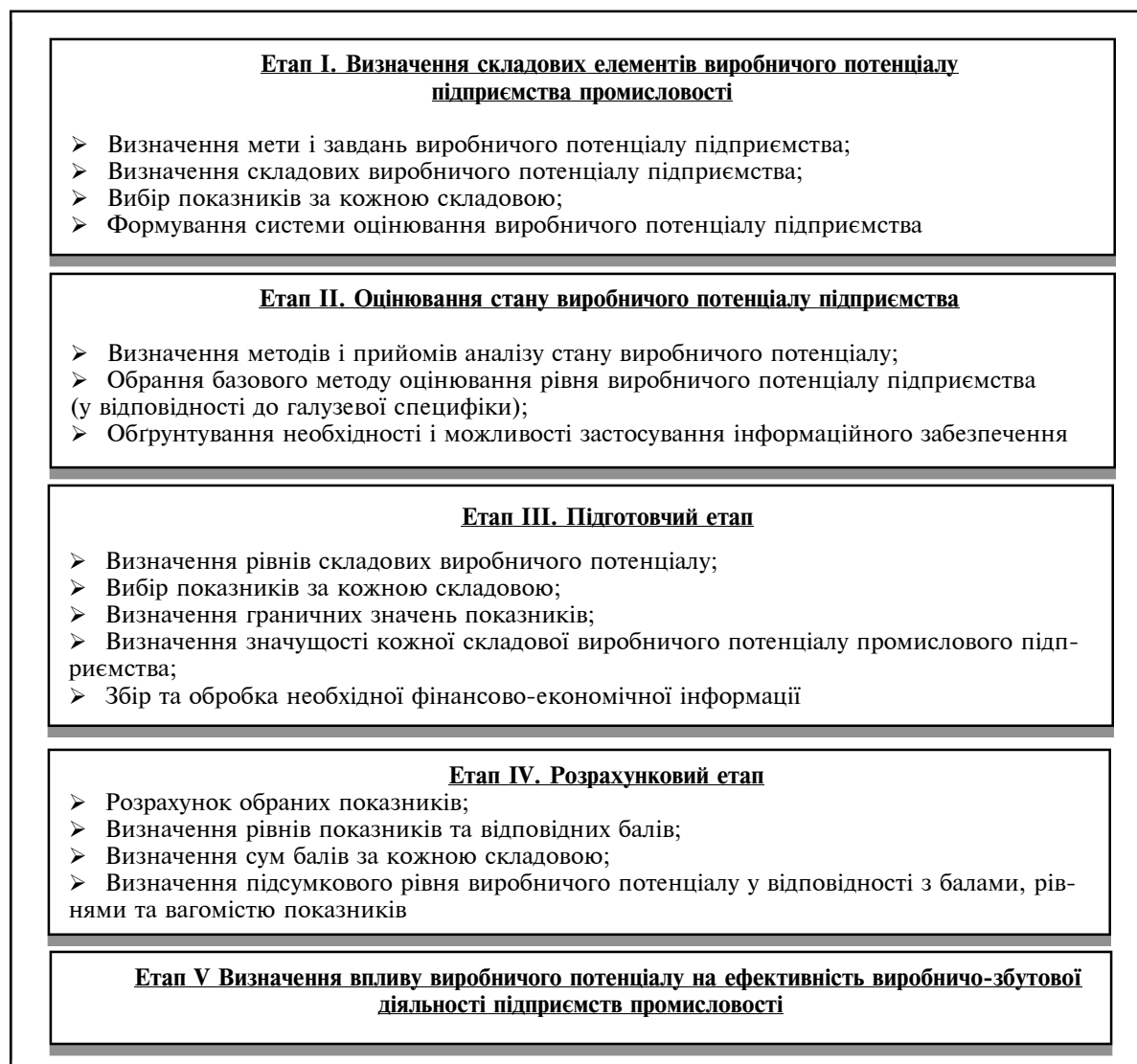

Рис. 1. Алгоритм оцінювання виробничого потенціалу промислового підприємства (розроблено авторами, на основі джерел [4; 5; 6;7;8])

причиною нерационального використання ресурсів промислових підприємств і поставити під загрозу отримання ефективних результатів.

Таким чином, суттєво впливає на виробничий потенціал підприємства промисловості інформаційна складова, обумовлюється це тим, що інформаційні і інтелектуальні ресурси прискорюють процес створення, накопичення і використання матеріальних і фінансових ресурсів, забезпечуючи їх перерозподіл, концентрацію і інтенсивне відтворення. Тенденції сучасного розвитку ринкового середовища вимагають від підприємства активнішого використання інформаційних і інтелектуальних ресурсів.

На другому етапі запропоновано здійснення оцінювання стану виробничого потенціалу підприємства, на основі визначення методів і прийомів аналізу стану, притаманних саме галузевій специфіці; виокремлення показників по кожній складовій виробничого потенціалу підприємства промисловості. Для комплексного аналізу виробничого потенціалу підприємства промисловості доцільно використовувати показники, що характеризують кінцеві результати роботи підприємства.

Третій етап є підготовчим етапом методики і представляє собою визначення рівнів виробничого потенціалу підприємства промисловості; вибір основних показників по кожній складовій; визначення їх граничних значень методом експертних оцінок; визначення значущості кожної складової виробничого потенціалу підприємства промисловості; збір фінансово-економічної інформації.

Четвертий етап. Розрахунковий етап методики, що включає безпосередній розрахунок обраних показників, скорегованих у відповідності до галузевої специфіки підприємства; визначення рівнів показників і відповідних балів; визначення сум балів по складовим і визначення їх рівнів; визначення підсумкового рівня виробничого потенціалу підприємства відповідно до балів, рівнів і значущості показників.

На останньому, п'ятому етапі, пропонується визначити вплив виробничого потенціалу на ефективність виробничо-збутової діяльності підприємств промисловості, зокрема: дослідження сучасних тенденцій формування виробничого потенціалу промислових підприємств; встановлення залежності між станом ви-

робничого потенціалу, ефективністю діяльності підприємства та узагальнення інформації, щодо формування управлінських рішень та збалансування виробничого потенціалу підприємств.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Виробничий потенціал суб'єкта господарювання – комплексне поняття, що характеризує здатність підприємства забезпечити досягнення цілей при певному рівні прибутковості і стійкості ринкового стану. З позиції системного підходу, виробничий потенціал – це інтегральний показник, що відображає технічний, трудовий, фінансово-економічний, ресурсний, правовий аспекти діяльності об'єкту.

Застосування представленого алгоритму оцінювання виробничого потенціалу промислового підприємства дозволяє визначити ступінь привабливості підприємства у порівнянні з іншими суб'єктами галузі для інвесторів, а також визначити його можливості до простого та/або розширеного відтворення, що надасть можливість власникам промислових підприємств розробити ефективну стратегію розвитку в умовах конкурентного середовища.

Список використаних джерел

1. Бабан Т. О. Застосування категорії “потенціал” у сучасних економічних дослідженнях [Електронний ресурс] / Т. О. Бабан // Вісн. Харків. нац. техн. ун-ту ім. П. Василенка. – Режим доступу: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_127/09.pdf.

2. Бова Т. В. Оцінка ефективності використання виробничого потенціалу сучасних промислових підприємств [Електронний ресурс] / Т. В. Бова. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_12/2/bova.pdf.

3. Гаєвська Л. М. Виробничий потенціал – основа розвитку підприємства / Л. М. Гаєвська, О. В. Чернова // Вісн. ЖДТУ. Економічні науки. – 2011. – № 1 (55). – С. 184–185.

4. Ішук С. О. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств / С. О. Ішук // Регіональна економіка : наук.-практ. журнал. – 7/2005. – № 3. – С. 48–56.

5. Кондратюк О. І. Економічний потенціал країни, його суть та тенденції розвитку / О. І. Кондратюк // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3 (105). – С. 91–98.

6. Круш П. В. Економіка підприємства / П. В. Круш ; за заг. ред. П. В. Круша, В. І. Подвільної, Б. М. Сердюка. – К. : Ельга-Н, КНТ, 2009. – 780 с.

7. Лапин Е. В. Оценка экономического потенциала предприятия : монография / Е. В. Лапин. – Сумы: ИТД “Университетская книга”, 2004. – 360 с.

8. Перерва П. Г. Визначення ефективності використання виробничого потенціалу машинобудівного підприємства / П. Г. Перерва, Н. М. Побережна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 2. – С. 191–198.

Ю. М. Харазішвілі

д-р екон. наук

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ З ПОЗИЦІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ (на прикладі Донецької області)

Актуальність проблеми. Вирішення проблем розробки обґрунтованої стратегії регіонального розвитку є важливішим завданням сьогодення. Але ця стратегія повинна ґрунтуватись на аналізі рівня соціо-еколого-економічного розвитку регіону. Така назва априорі передбачає три складових розвитку: соціальну, екологічну та економічну, збалансований розвиток яких займає одно з перших місць серед головних проблем розвитку територіальних об'єднань – *економічних районів*. Найбільш коректно трактувати це поняття із позицій теорії гармонійного розвитку соціо-еколого-економічних (СЕЕ) систем, тобто із позицій сталого розвитку [1]. Тому під поняттям “*економічний район*” будемо розумітимемо “...частину економічного простору, що характеризується географічною та соціо-еколого-економічною цілісністю, спеціалізацією в межах національної та світової економіки, координацією господарюючих суб'єктів і керованістю економіки, наявністю одного або кількох центрів тяжіння, спільністю інфраструктури” [2, с. 13]. При цьому необхідно враховувати, що кожний регіон відрізняється своїми при-

родними, географічними, історико-суспільними та виробничо-споживчими особливостями.

Слід відмітити, що регіональні аспекти забезпечення СЕЕ розвитку досліджені не достатньо, вони потребують подальшого теоретико-методологічного і прикладного обґрунтування. Найактуальнішими з них є обґрунтування мінімально необхідного переліку індикаторів для відображення основних регіональних проблем (соціальних, екологічних, економічних), удосконалення методичних підходів комплексної оцінки стану та динаміки СЕЕ розвитку та оцінки загроз, дослідження кількісних параметрів гарантування економічної безпеки регіонів України на заданому рівні. Крім того, недостатньо визначати комплексну динаміку складових СЕЕ розвитку, яка засвідчує тільки збільшення або зниження в окремі періоди. Необхідним є порівняння динаміки інтегральних індексів рівня СЕЕ розвитку з інтегральними пороговими значеннями (нижній поріг, нижнє оптимальне, верхнє оптимальне, верхній поріг), що дає змогу ідентифікувати стан розвитку.